

Nieuws uit de Oudheidkamer

Nummer 32

januari 2022

Adres : Boekenberg
Markt 40
3201CZ Spijkenisse

Openingstijden : dinsdag 11.00 - 16.00 uur
zaterdag 11.00 - 16.00 uur

Bankrekening : RegioBank NL81 RBRB 0920 0319 35
t.n.v. Vrienden van Spijkenisse
o.v.v. Oudheidkamer

Email : oudheidkamer-spijkenisse@hotmail.com

Redactie : Bert van Bodegom en Leen Riedijk

Nieuws uit de Oudheidkamer

Het afgelopen jaar was er een, die wat betreft de oudheidkamer, snel vergeten moet worden. De crisis met al zijn beperkingen heeft zijn weerslag gehad op de oudheidkamer. Wanneer enigszins mogelijk was de oudheidkamer open, maar het aantal bezoekers bleef ondermaats. Ook de bezoeken van de scholen in het kader van de Binnenschoolse Cultuureducatie konden geen doorgang vinden. Hopelijk dat de zojuist aangekondigde versoepelingen de aanzet zijn tot een periode waarin wij onze activiteiten weer volledig kunnen ontplooiën.

Bij de redactie van deze Nieuwsbrief is een wijziging aanstaande. Na 8 jaar heeft Bert van Bodegom te kennen gegeven zijn activiteiten ten aanzien van de Nieuwsbrief tot een minimum te willen beperken. Zijn inbreng en kennis, nodig voor de totstandkoming van de Nieuwsbrief zullen we zeker missen. Een woord van dank aan Bert voor zijn inzet is dan ook op zijn plaats. De op de laatste ledenvergadering benoemde penningmeester van de Vereniging Vrienden van Spijkenisse, Kees Aart van der Meijde, zal de taken van Bert overnemen.

In de Nieuwsbrief van de Vereniging Vrienden Van Spijkenisse zijn in de laatste 20 jaar door de leden een aantal verhalen gepubliceerd. Deze verhalen waren meestal op hun persoonlijke ervaringen gebaseerd. Onlangs zijn deze verhalen gebundeld en ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Vereniging als boekwerk aan de leden uitgereikt. Het boekje is in de oudheidkamer te bekijken en verkrijgbaar voor de prijs van € 10,00.

In 2005 schreef Johan van den Berg een artikel over de biezencultuur in Spijkenisse, een onderwerp waarover tot dan toe niets gepubliceerd was ondanks het belang van de biezencultuur voor ons dorp. Johan groeide op in de tijd dat er nog twee prominente "biezenboeren" actief waren, Hogenboom en van den Berg, beiden uit het Noordeinde, en kon als lid van de laatstgenoemde familie uit eerste hand daarover vertellen. Zijn verhaal is eerder in delen gepubliceerd in de Nieuwsbrief van de Vereniging Vrienden van Spijkenisse. In deze Nieuwsbrief van de Oudheidkamer is het gedeelte over het ontstaan van de biezencultuur geplaatst.

Biezencultuur in Spijkenisse

Er is in de loop der jaren redelijk wat gepubliceerd over de geschiedenis van Spijkenisse en haar inwoners. De bekende boekjes Spijkenisse in oude ansichten, Spijkenisse van 1900 tot nu en het recente boek "Spijkenisse eens dorp, nu stad" geven een pracht beeld van het leven en werken van onze voorouders.

Het is me opgevallen dat vrijwel alle oude ambachten met verhalen en foto's een plaatsje kregen in deze boeken, maar geen foto of verhaal de biezencultuur werd beschreven.

En toch kende Spijkenisse twee "biezenboeren" nl. Van den Berg en Hogenboom, die aan heel wat inwoners seizoenwerk verschafte. Het biezensnijden en drogen was zwaar werk en het is onvoorstelbaar wat er allemaal kwam kijken voordat een bies geschikt was om in een stoelzitting of vloermat terecht te komen!

Uit eerbetoon aan al die stoere kerels die dit werk deden wil ik een poging doen de leemte in de geschiedschrijving van Spijkenisse aan te vullen.

Bij mijn pogingen foto's en gegevens te verzamelen heb ik de oorzaak van de leemte ontdekt want er is nagenoeg niets te vinden. Een bezoek aan het streekarchief in Brielle leverde ook niets op, ondanks de onvolprezen hulp van een medewerkster en het aanwezige publiek.

Alles te vinden over riet, griendhout, hoepelmakerijen, vlasbedrijf, landbouw enz. enz. maar niets over biezen.

Er zit dus weinig anders op dan een reconstructie te maken met behulp van eigen- of geleende foto's en verhalen van nog in leven zijnde personen en m'n eigen geheugen.

In 1950 en 1951 mocht ik tijdens de zomervakantie mee met biezenschipper Piet van Hulst naar de biezenhorzen langs het Haringvliet en ben dus ooggetuige van het biezensnijden.

In het Biesboschmuseum in Werkendam is gelukkig wel het nodige te zien over de biezencultuur.

Johan van den Berg

Ontstaan biezencultuur in Spijkenisse

Het snijden en drogen van biezen is ontstaan uit de griend- en rietcultuur, waarmee een flink aantal Spijkenisser bedrijven zich bezig hielden.

Griendhout werd gebruikt in de vele hoepmakerijen en riet diende als dakbedekking of werd gebruikt om rietmatten van te maken waarmee de tuinders het platglas afdekten. Het bladriet was in trek bij bloembollenkwekers om de bollen tegen de vorst te beschermen.

De bedrijven A. van den Berg en C. Hogenboom begonnen in 1920 met een aanvullend product, het leveren van gedroogde biezen.

Fotomateriaal over deze activiteiten is schaars en dat is geen wonder, want als men een portret wilde laten maken moest men afreizen naar Rotterdam, of toevallig 'gekiekt' worden door een rondreizende fotograaf.

Hiernaast een portret van Abraham van de Berg (1856-1935) en zijn vrouw Willempje Mol (1863-1935) met karakteristieke krullenmuts.

Deze Bram van den Berg had rechten om griendhout en riet te oogsten op de Rietbroek bij het Oostenrijk. Met z'n zonen Cees, Piet en Willem hakten ze griendhout en riet en verzamelden dat aan z.g. schelven om het vervolgens per aak via de Vierambachtenboezem naar het Noordeinde

te vervoeren. Vooral Cees was beresterk en een voorbijganger die stond te kijken naar de rietschelven kon z'n ogen niet geloven toen één van die schelven begon te bewegen. Onder dat enorme pakket riet bleek Cees te zitten die daarmee naar de aak liep en deze daarmee bijna voor de helft al vulde.

Als de aak vol was ging men via het Nauw van Oostenrijk, de Lange Vliet en de Vierambachtenboezem naar de losplaats aan het Noordeinde.

In zo'n volgeladen aak was geen ruimte om te roeien en bestond de voortstuwing uit een lange vaarboom waarmee de aak werd voortgeduwd. Langs de Langevliet en de Boezem was een jaagpad en via een lange lijn werd de aak dan als trekschuit voortgetrokken. Eén man aan de lijn en één man hield met de vaarboom de aak uit de wal. Er moesten 4 zgn. heulbruggen met handkracht worden gepasseerd waarmee tijdens de belading al rekening moest worden gehouden, het ging net!

De tocht duurde bijna twee uur en het was een markant gezicht vertelde iemand, de oude Bram met z'n zonen in hun Kaki kielen (schobbejakken) en Manchesterbroeken, varende op de Boezem.

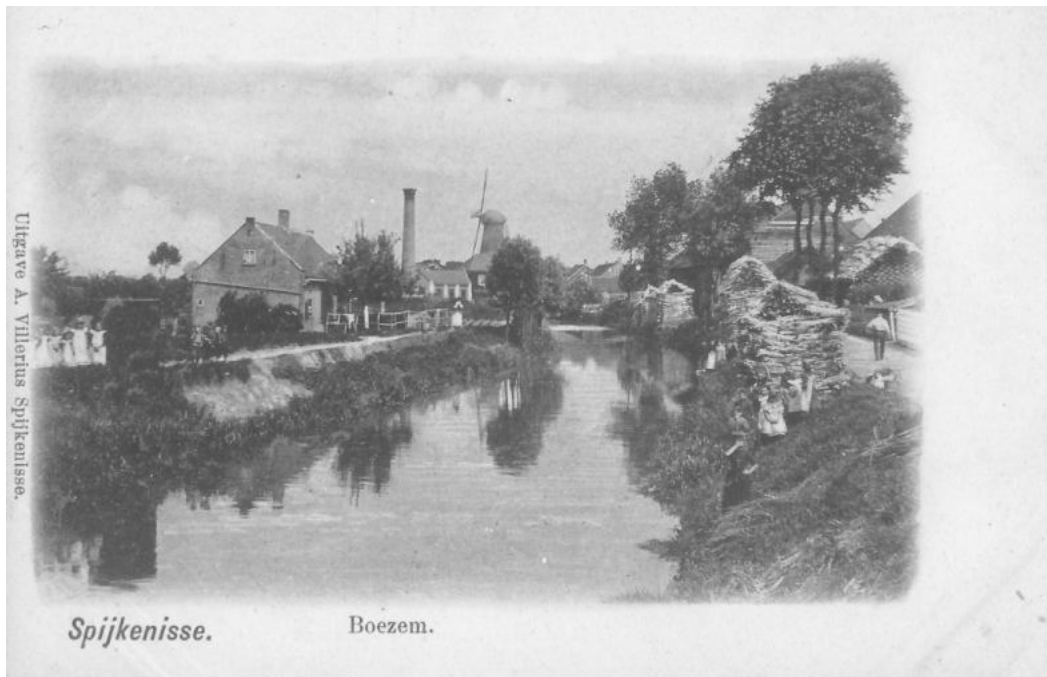
Dezelfde tocht kan men nu voor z'n plezier maken met de Fluisterboot. Bij het Oostenrijk aangekomen is het keerpunt en kan men een wijngaard bezoeken, dat was vroeger de griend- en rietlocatie Rietbroek

Biezen groeiden daar niet, dat is een echt getijdengewas waarvan destijds honderden hectaren werden aangetroffen in de Biesbosch en langs het Haringvliet.

Voor de afsluiting van de Zuiderzee werden ook enorme biezenvelden aangetroffen bij Blokzijl en Genemuiden, met vele soms grote biezendrogerijen.

Van de ca. 20 hoepelmakerijen in Spijkenisse waren die van A. van den Berg en C. Hogenboom gevestigd aan het Noordeinde. De handel in hoepels voor haringtonnen, griendhout en riet werd steeds minder en zo schakelden zij in de twintiger jaren van de vorige eeuw geleidelijk over op de biezenhandel. Hogenboom ging zich ook bezighouden met de groothouthandel.

Op de oude foto is geheel rechts nog net een stukje van de hoepschuur (later biezenschuur) van Cornelis (Krelis) Hogenboom te zien. Langs de Boezem is aan de Bermweg een schelf hoephout van Hogenboom te zien. Daarachter de Kraton, een grote hoepschuur, later in gebruik voor de veehandel van Evert Timmer en weer later als biezenschuur van Piet en Willem van den Berg.

Wat verder richting molen hadden Piet en Willem van Bram, zoals ze in de volksmond werden genoemd, eveneens een biezenschuur die thans weer in gebruik is als woonhuis en winkel in alle mogelijke theesoorten. Over de andere schuren is door de gemeenteraad eindeloos vergaderd om er een andere bestemming voor te vinden. De renovatiekosten waren echter te hoog en zijn ze helaas gesloopt om plaats te maken voor nieuwe woningen.

Tot zover in kort bestek het ontstaan van de biezenhandel in Spijkenisse.

Biezen bloken of blokken

Het was mei 1949 toen mijn vader –Willem van den Berg- tegen me zei: “Morgen gaan we biezen blokken, als je zin hebt mag je mee”. “Wat is dat, biezen blokken”? “Nou dan gaan we een eindje voorbij Goudswaard kijken hoe de biezen er bij staan, of ze goed groeien”. Het juiste woord is eigenlijk bloken, een blok of perceel bouwland inspecteren, het gewas opnemen. Een leuke woordspeling, de Spijkenissers gebruikten het woord blokken.

Natuurlijk wilde ik als 12-jarig jochie graag mee! Mijn vader had aan Piet Huisman de tuinder gevraagd of hij tijd vrij kon maken om mee te gaan. Huisman had een goede deskundige kijk op de groei van de biezen. Zo vertrokken we op de fiets naar Huisman en gingen vandaar via de Hekelingseweg (het fietspad was er toen nog niet) naar de veerpont om het Spui over te varen naar Nieuw-Beijerland. De pont werd met handkracht langs een staalkabel naar de overkant getrokken. Over kronkeldijken fietsten we naar Piershil en Goudswaard, door het dorp heen richting Nieuwendijk. Een paar km. voorbij Goudswaard kwamen we bij een eenzaam huis, rechts van de weg. Hier moesten we ons melden bij opzichter A. Kersten, die ons vriendelijk met koffie ontving.

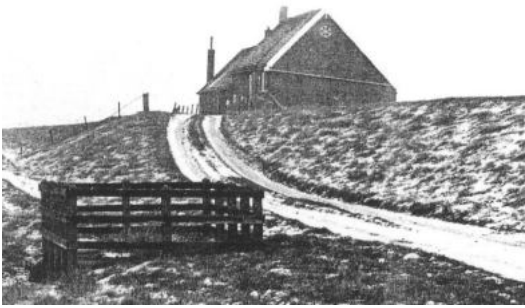

Foto links en boven. Het woonhuis van opzichter Kersten aan de Korendijk voorbij Goudswaard

Hij legde ons uit hoe we moesten lopen en waar een pad te vinden was door het rietgors, om bij de biezen te komen. De fietsen bleven staan, laarzen aan en banjeren maar onder langs de dijk. Huisman was een gezellige man die zichtbaar genoot van mijn aanwezigheid en allerlei planten aanwees die daar groeiden, zoals wilde selderij, wilde peen, watermunt, heemst harig wilgenroosje, om er maar een paar te noemen. Ergens lag een plank over de sloot en daar gingen

*DE KREEK IN 1978
na de afsluiting van het Haringvliet in 1970 groeit er geen bies meer*

we de rietgors in richting Haringvliet. Ik bleef dicht bij de grote mannen want in het manshoge riet was je zo verdwaald! Na dat vervelende scherpe riet kwamen we bij ons doel, de biezenvelden, die in mei nog niet volgroeid waren zodat je er nog overheen kom kijken, 90 hectaren biezen, fantastisch! De enorme oppervlakte biezen was verdeeld in percelen of blokken. Op elke hoek van zo'n blok stond een lange wilgenstaak, waarin met Romeinse cijfers nummers waren gekerfd. Er liepen ook kreken door het gebied die dan een natuurlijke perceelgrens vormden. Bij een grote diepe kreek, die helemaal van het Haringvliet tot de dijk liep, werd ik geparkeerd want de mannen moesten naar de overkant. Ze hadden lieslaarzen aan en dicht bij het Haringvliet was een doorwaadbare plek. Ze zouden ongeveer een half uur wegblijven. Terwijl ik probeerde stekelbaarsjes te vangen, werd aan de overkant Jan Hogenboom geparkeerd! Zonder het van elkaar te weten (je houdt het niet voor mogelijk) had ook Krelis Hogenboom z'n biezenblokkers op pad gestuurd en die kwamen precies van de andere kant! Jan had ook geen lieslaarzen en moest dus ook wachten. Een groepje scholeksters vloog luid fluitend, tewiet, tewiet, over ons heen. "Zie je die vleugels daar met die lange rode bloedsnavels"? zei

een groepje ogenpikkers

Jan, in een poging mij bang te maken. "Dat zijn ogenpikkers, die pikken kleine ventjes de ogen uit". Jan had pech, want via Thiemes vogelgids kende ik honderden vogelsoorten uit mijn hoofd en wist dat dit scholeksters waren, die bij het zien of horen van de biezenblokkers luid fluitend op de wieken gingen. Niks ogenpikkers!

Na een half uur kwamen de mannen terug en hadden voldoende informatie over de goede en minder goede percelen. Ik vertelde het verhaal van de ogenpikkers en kreeg een bevestiging dat die niet bestaan. We gingen terug naar het huis van opzichter Kersten, laarzen uit en schoenen weer aan, even een praatje gemaakt met Kersten en weer op de fiets richting Spijkenisse. In Piershil stopten we bij een café voor een kopje koffie en ik kreeg een glaasje limonade. Huisman wist niet alleen veel van planten, maar was ook goed in geschiedenis en leerde mij dat één van de gebroeders De Witt (Cornelis, 1623-1672) ook regelmatig een tussenstop in een café in de Hoeksche Waard maakte als hij op weg was naar Voorne-Putten.

De Bernisse stroomde toen van Zuid-Beijerland tussen de Korendijk en Piershil dwars door het Spui, dat toen nog een kleine watering was, langs Zuidland en Abbenbroek tussen Heenvliet en Geervliet in de Maas.

Intussen haalde mijn vader een notitieboekje te voorschijn met bloknummers 1 t/m 23 en in overleg met Piet Huisman werd achter elk bloknummer een opmerking geschreven in de trant van: goed, dun, kort, slecht, kale plekken, mooie lange, puik, enz.

Deze gegevens waren van belang, om als de pachtrechten geveild werden, een bod te doen op de goede percelen.

Half juni werd nog een keer geblokt en mocht ik weer mee. Het ging nu met de schuit van Piet van Hulst en Piet van den Berg was nu aan de beurt om te blokken. De bereikbaarheid van de percelen met de biezenschuit en de mening van de biezenschipper speelde ook een belangrijke rol.

Dit hoorde allemaal bij de voorbereidingen en er was nog geen bies gesneden.

De pachtrechten om biezen te mogen snijden werden door een notaris in Dordrecht bij afslag geveild.

Biezenwei en biezenveiling

Biezen blijven afhankelijk van het weer, doorgroeien tot de langste dag. Daarna is de tijd aangebroken om ze te gaan snijden en drogen. Dat drogen gebeurde in de biezenwei, waar de

vers gesneden bossen groene biezen staande aan lange stellingen te drogen werden gezet.

De biezenboeren Van den Berg en Hogenboom huurden een weiland van de familie Dekker, gelegen tussen het Hongerland en de Oude Maas en soms ook van boer Loose aan de Veerweg. In het weiland werden vele honderden meters stelling geplaatst en dat was een hele klus! Om de twee meter ging een paal de grond in. Waar een paal

kwam werd eerst met een stootijzer een gat in de grond gemaakt en daarin werd de paal geslagen met een slegge, een zware houten hamer. Als de palen stonden werden daarlangs weer horizontale latten bevestigd met wilgentenen, touw, of een biezenbandje. Palen en latten bestonden meestal uit 2^e keus griendhout.

Bij de inrichting van de biezenwei hoorde ook een schaftruimte, geen luxe kantine maar een eenvoudig rieten scherm waar de biezenwerkers hun boterhammetje in de schaduw konden nuttigen. Ieder deponeerde zijn kruik met drinkwater (of koude thee) en z'n stikkezak onder z'n jas op de grond in het scherm.

Na deze voorbereidingen was het wachten op de eerste biezen, maar ho, ho, je mocht niet zomaar ergens biezen gaan snijden! Daar moest pachtrecht voor worden betaald.

De biezenkorzen waren eigendom van de Domeinen en de Korendijkse Slikken en werden

beheerd door de BV. 's Lands Gors en vanaf 1921 waren daar twee generaties Kersten opzichter. De snijbare percelen biezen werden door een veilinghuis in Dordrecht door een notaris geveild. Piet van den Berg -voor mij oom Piet en voor de Spikkenissers "Piet van Bram"- ging over de centjes en had een auto met chauffeur geregeld om naar Dordt te gaan.

Voor mij zat de basisschoolperiode erop en de LTS begon pas in september zodat ik mooi mee kon naar Dordrecht, voor het eerst van m'n leven in een echte auto! Wie de chauffeur was weet ik niet meer, Aart Huisman, Klaas Kindermans, wie??? Oom Piet zat voorin naast de chauffeur en ik op de achterbank tussen Piet van Hulst en m'n vader Willem van Bram.

In Dordrecht kwamen we in een zaal die vol zat met biezenboeren en hun supporters. De spanning was om te snijden dat voelde je als kind haarfijn aan, toen het afmijnen begon. De veilingmeester begon met het noemen van een perceelnummer en vervolgens de inzet b.v. 4000 gulden om vervolgens met monotone stem in stapjes van 50 gulden terug te gaan tot er iemand "**mijn**" riep. Toen dat bij de eerste sessie al erg vlug gebeurde ontstond er een luid geroezemoes in de zaal. Er waren altijd een paar speculanten in de zaal die er belang bij hadden dat de anderen een (te) hoge prijs betaalden.

Deze speculanten konden zelf (in eigendom of door vaste contracten) over percelen biezen beschikken voor een fractie van de veilingprijs. Door als eerste heel vlug "**mijn**" te roepen kochten zij één perceel heel duur in maar verdisconteerden dat met hun eigen goedkope biezen. Door deze actie was de trend gezet en werden de andere biezenboeren nerveus en riepen ook veel te vlug, dus te duur "**mijn**". Duur inkopen had tot gevolg dat de eindprijs van de gedroogde biezen hoog was en zo maakten de speculanten dus meer winst! Ik zat in de zaal twee rijen voor oom Piet en hoorde hem twee keer "**mijn**" roepen.

Op de terugweg in de auto ging het gesprek uiteraard over deze speculanten en begreep ik pas hoe dat werkte. Oom Piet had wel de twee percelen die met het "blokken" de voorkeur hadden gekregen, maar had er ook naar ieders gevoel teveel voor betaald. Tegen deze speculanten was weinig te doen.

Na deze veiling kon de biezen campagne op volle toeren gaan draaien.

Contributie Vereniging Vrienden van Spijkenisse

Nog niet overgemaakt? Gauw even doen op onderstaande rekening:

NL81 RBRB 0920 0319 35
t.n.v. Vereniging Vrienden van Spijkenisse
o.v.v. Contributie